
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מה שרואים מכאן לא רואים משם": מפגש עם קהילת יהודי אתיופיה
בישראל דרך מחקרים, סיפורים, יצירות ואנשים - 34420

תאריך עדכון אחרון 26-10-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: כינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר שולה מולא

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: shulamola41@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ראשון, 10:00-11:00

תאור כללי של הקורס:

קהילת יהודי אתיופיה חיה בישראל כבר ארבעה עשורים. רבים מכירים את סיפור הקהילה דרך שתי פריזמות מרכזיות: גלי ההגירה המרכזיים, הממוסגרים כאירועי הצלה וגבורה של מדינת ישראל; וגל המחאות של הקהילה, במיוחד בעשור האחרון, סביב אלימות משטרתית. במהלך הקורס נתבונן בסיפור מורכב יותר של קהילה ייחודית זו מנקודות מבט שונות ומגוונות. נכיר את סיפורה של הקהילה דרך סיפוריהם של האנשים. נלמד את התהליכים החברתיים, הדתיים והתרבותיים של המפגש בין קהילת יהודי אתיופיה לבין החברה וחלקיה. כמו כן נדון בתהליך החברתי-פוליטי שהפך את הקהילה ל"שחורה" תוך התייחסות להקשרים של גזע וגזענות, הן ברמה המקומית והן ברמה הגלובלית. נחשף לגישות שונות בתוך הקהילה בנוגע לטיפול בגזענות. בקורס זה הזהות של המרצה כמהגרת, כאקטיביסטית וכחוקרת תהפוך למשאב למידה. נפגוש גם טקסטים רלוונטיים, יצירות אמנות, סרטים וקולות של אורחים שיוזמנו לקורס. כך, ההתבוננות בקהילת יוצאי אתיופיה תספק היכרות מקרוב עם קבוצה מיוחדת בחברה הישראלית, לצד הזדמנות להתבונן מחדש בחברה הישראלית כולה ובעצמנו בתוכה.

מטרות הקורס:

1. לחשוף את הסטודנטים לסיפור מורכב יותר של קהילת יהודי אתיופיה בישראל
2. לייצר הבנה אצל הסטודנטים בנוגע לתהליכים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים שקהילת יהודי אתיופיה עוברת במפגש עם החברה הישראלית

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטים יפגינו שליטה במושגים ובתיאוריות הקשורים למפגש בין-תרבותי, הגירה וקליטה, וכן יפנימו הבנות עמוקות בנוגע לגזע וגזענות בהקשר המקומי והגלובלי.
2. הסטודנטים יעמיקו את ההיכרות שלהם עם קהילת יהודי אתיופיה על גווניה, ויכירו את הרבדים השונים של חוויות, תרבות ומסורות בתוך הקהילה.
3. הסטודנטים יחשפו למגוון הגישות והאסטרטגיות שבהן משתמשים חברי וחברות קהילת יהודי אתיופיה במאבקם בהדרה ובגזענות, וילמדו להעריך את מורכבות התמודדות הקהילה עם סוגיות אלה.

דרישות נוכחות (%) :

נוכחות בשיעורים חובה. שיעור נוכחות נמוך מ-80% יהיה כרוך באי זכאות לגשת לבחינה הסופית ולציון נכשל בקורס.

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות, דיונים, סדנאות, סימולציות, עבודה בקבוצות ומפגש עם אורחות/אורחים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. היכרות עם הזהויות שישנן בכיתה
2. מבוא: הגירה, קליטה ומה שביניהם
3. הצגת סוגיות מרכזיות במפגש בין קהילת בית ישראל (יהודי אתיופיה) לבין יהודי התפוצות וישראל
4. שחורות בהתהוות - "לא הינו שחורים באתיופיה, הפכנו שחורים פה"
5. 'זום אאוט זום אין': לתפוס את האסטרטגיות השונות להתמקמות בחברה
6. "הם" ו"אנחנו" - מי זה מי?
7. דינמיקות של הכרה, מיקרו אגרסיה, הכחשה ו"שבריריות לבנה": לבחון את עצמך ביחס לקבוצות הפנים וקבוצות החוץ
8. יום הזכרון לנספי המסע לא"י - הסיפור מבפנים ומבחוץ
9. עבודה בקבוצות - להיכנס לנעליים של האחר: תרגיל סימולציה בקבוצות

חומר חובה לקריאה:

1. אבבה, פ' ורון, ע' (2002). הגזענות הגלויה של החברה הישראלית, הארץ 8.10.2020. נגיש באתר <https://www.haaretz.co.il/opinions/2020-10-08/ty-article-opinion/0000017ff471-d497-a1ff-f6f1297e0000>
2. אדמסו, ד' (13 במאי 2015). ילדים חומים בלי בבואה. העוקץ. נגיש באתר <https://www.haaretz.com/2015/05/13/%D7%99%D7%9C%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%97%D7%95%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9C%D7%99-%D7%91%D7%91%D7%95%D7%90%D7%94/>
3. אשדות יוסי: הקרב על הכלכה האתיופית/ כאן 11 לשעבר רשות השידור <https://www.youtube.com/watch?v=&KwpstGG72Zk>
4. הרצוג, א' (1998). הביורוקרטיה ועולי אתיופיה: יחסי תלות במרכז קליטה. תל אביב: צ'ריקובר (עמ' 38-43).
5. גרינפלד, י' (2011). מחקרים בתולדות יהודי אתיופיה. לוד: מכון הברמן למחקרי ספרות (עמ' אעדכן בהמשך).

6. דהאן כלב, ה' (2002). כמה שאת יפה, לא רואים שאת מרוקאית. בתוך מיכל צרלמאייר ופנינה פרי (עורכות) מורות בישראל: מבט פמיניסטי (עמ' 174-187)

7. הדנה, ט' (2011) מגונדר לירושלים: מוצאם, ההיסטוריה והחיים של יהודי אתיופיה (בית שמש, ישראל: משכן, 83).

8. יונה, י' ושנהב, י' (2008). פתח דבר. בתוך י' יונה, וי' שנהב (עורכים), גזענות בישראל (עמ' 1-6). ירושלים ובני ברק: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

9. ירוסלם. סידרת טלוויזיה פרקים (שלושה פרקים). נגיש באתר :

<https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-13926/>

10. כהן, י' (2002). מארץ מקלט לארץ בחירה: שינויים בדפוסי ההגירה לישראל. סוציולוגיה ישראלית, ד(1),

60-36. נגיש באתר <http://www.jstor.org/stable/2344234>

11. מולא, ש' (2018). "אני רגילה לגמרי": יהודיות, ישראליות ולבנות כעוגנים זהותיים בתהליך

התמודדותם של תלמידים אתיופים עם גזענות בישראל. גילוי דעת, 14, 1-42.

12. מנגיסטו, ג' (2010-3-29). חלום בדמי כבוד. נגיש באתר: <https://literatu.il.co.haaretz.www/ty-article/0000017f-f7d2-ddde-abff-fff75fde0000>

13. סבר, ר' (2001). בוללים או שוזרים? מסגרת מושגית לבחינת סוגיות של רב תרבותיות. גדיש:

ביטאון לחינוך מבוגרים, 7, 45-54.

14. סלאח, פה זה ארץ ישראל: פרק 1 :

https://13tv.co.il/item/vod/sallah/episodes/sallah_ep_01-602791/?pid&eq;595825

15. פרי, פ' (2007). מבוא - חינוך בחברה רבת תרבויות, פלורליזם ונקודות מפגש בין שסעים

תרבותיים. בתוך פ' פרי (עורכת), חינוך בחברה רבת תרבותיות: פלורליזם ונקודות מפגש בין שסעים

תרבותיים (עמ' 9-25). כרמל.

16. תקומה, סידרת טלוויזיה פרק 12. נגיש באתר

<https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-13871/114722>

17. Ben-Eliezer, U. (2004). *Becoming a black Jew: Cultural racism and anti-racism in contemporary Israel*. *Social Identities*, 10(2), 245-266.

18. DiAngelo, R. (2016). *White fragility*. *Counterpoints*, 479, 245-253.

19. Engdau-Vanda, S. (2020). *The circular construction of "risk" for children of oppressed groups: Israeli social workers' perspectives on children of Ethiopian origin*. *Child & Family Social Work*, 25(3), 602-610.

20. Shapira, N., & Mola, S. (2022). *Teachers "look in the mirror" through exposure to different perspectives*. *Intercultural Education*, 33(6), 611-629.

21. Shapira, N., & Mola, S. (forthcoming 2025). *There is a crack in everything. That's how the light gets in: Reflective observation through encounters with statements of 'white' teachers and 'black' students*. *International Journal of Intercultural Relations*.

חומר לקריאה נוספת:

1. בן-עזר, ג' (2007). המסע: סיפורי המסע של יהודי אתיופיה לישראל 1977-1985. לוד: מודן (עמ' אעדכן בהמשך).

-
2. אינגדאו-ונדה, ש' (2019). חוסן בהגירה: הסיפור של יהודי אתיופיה בישראל. תל-אביב: רסלינג.
3. תקומה, סידרת טלוויזיה פרק 12. נגיש באתר
<https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-13871/114722>
4. Kaplan, S. (2003). "If there are no Races, how can Jews be a 'Race'?" *Journal of Modern Jewish Studies*, 2, 79-96.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 50 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 15 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
25 %
נוכחות / השתתפות בסיוור 10 %

מידע נוסף / הערות:

הבהרה:
"נוכחות" 10% הכוונה מעבר ל 80% נוכחות החובה בקורס